

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 c. r. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiune
„BISERICA și ȘCÓLA.”

Êr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Nr. 295 Metr.

IOAN,

din îndurarea lui Dumnezeu arhiepiscop al
bisericii ortodoxe în Transilvania, și metro-
polit al românilor greco-orientali din Ungaria
și Transilvania.

*Preasânțitor frați episcopi, venerabilelor consistoare
eparhiale, onorabililor deputați congresuali, iubitului
cler și popor din provincia Noastră metropolitană: dar
și milă dela Dumnezeu, și salutarea Noastră cordială!*

Având în vedere §§. 151 și 152 din statutul
organic, convocăm și prin acestea declaram de con-
vocat congresul ordinari național-bisericesc al pro-
vinței Noastre metropolitane la biserica parochială din
cetatea Sibiiu, pe Dumineca ce cade în 1/14 Octobrie
a. c. la 9 oare înainte de amezai, în care zi după
terminarea ritualelor bisericesti va urma numai decât
deschiderea congresului și se vor începe lucrările con-
gresuale conform regulamentului afacerilor interne.

Dat în reședința Noastră arhiepiscopicească-metro-
politiană în Sibiiu, la 31 August (13 Septembrie) 1900.

Ioan Metianu m. p.

Estras din regulamentul afacerilor interne congresuale.

§. 5. Constituindu-se biuorul interimal, ...
deputații la apel nominal și presintă credenționalele la
biuorul congresual, despre cari se ia în special notiță la
protocol.

Credenționalele se pot prezenta sau în persoană,
sau prin alt deputat, sau pe calea postală.

§. 23. Toți deputații aleși sunt datori a se înfățișa
pe ziua deschiderii congresului, sau în casuri grave de
împedecare, a-și justifica în scris absentarea; peste tot ei
sunt datori a participa punctual la ședințele și lucrările
congresului, a primi alegerile, și a împlini misiunile căzute
asupra lor, dela cari numai congresul îi poate dispensa.

§. 24. Deputații, cari nici nu-și legitimează absentă
cu probe demne de crezământ, nici nu se înfățișează la
congres în decurs de cinci zile dela deschiderea lui, se
privesc a-și fi depus mandatul, și se dispun alegeri no-
i în sensul §-lui 15.

§. 25. Concediu pentru absentarea pe trei zile poate
da președintele, iar pe timp mai lung numai congresul.

§. 59. . . . . spesele de călătorie se compută
numai în proporțiunea, cum stau zilele de presentă cătră
întreagă durata congresului.

Originea papalității.

Pe la mijlocul secolului al V-lea imperiul ro-
man devinise rupt și cutropit din toate părțile de
triburile barbarilor. Simptoamele disoluțiunii se ar-
tau pretutindenea în societatea română. Reul merse
așa departe încât statul roman ne mai simțind în
sine puterea de a ține legate diferitele sale părți, fu
constrins să retragă de bună voie administrațiunea
imperială din Gallia și din Marea-Britanie. Imperiul
se desorganisa, și cu el se desorganisa și fiecare pro-
vincie.

Toate legăturile prin care Roma reușise a uni
diferitele părți ale lumii nu se mai putură menți-
nea. Nu mai remase în fine de cât aceea-ce putea
subsista ca isolat, ca local, adeca rămășițele regi-
mului municipal. În mijlocul acestei disoluții sociale
se formă o societate tineră, energică și înfloritoare,
societatea eclesiastică. Ori cine poseda oarecare ener-
gie, oarecare capacitate morală, intra în clerul cre-
știn. Nu remase decât poporul de jos, *plebs romana*,
care se aduna în prejurul preoților și episcopilor și
forma poporul creștin.

Episcopii erau capii naturali ai orașelor; ei ad-
ministrău poporul fiecărei cetăți; îl reprezenta pe
lângă barbari; ei erau magistrații lui în lăuntru, și
protectorii lui în celea din afară. Clerul avea dară în
regimul municipal, adeca în ceea ce remase din so-
cietatea română, rădăcini profunde, care resăriră in-
dată și în alte locuri: *episcopi devinură consilieri
ai regilor barbari*, îi învățară cum să se poarte cu
popoarele învinse, ce trebuia să facă spre a deveni
ereditari ai imperatorilor romani. Ei aveau mai multă
experiență și inteligență politică decât barbarii abia
scuși din Germania; avură gustul puterei, erau obi-

cînuți a-o servi și a profita de ea; fără prin urmare consilieri ai regalității nescînde, rămîind magistrați și patroni ai municipalității care era încă pe picioase.

Lată-i dar episcopii stabiliți, pe de o parte pe lângă popor, pe de alta pe lângă tronuri. Pe lângă acestea, încă și o atreia situațiune începe pentru dînsii: *devin proprietari mari*; intră în organizarea ierarhică a proprietății moșiene, care nu esista încă, dar care tindea a-se forma, lucrează și reușesc foarte iute, ca să ocupe un mare loc întrînsa. În modul acesta biserica începî a ține seamă de toate și fu acreditată pretutindenea și puternică, simptoamă sigură că era se ajungă cea d'antăi la dominare.

Trei circumstanțe contribuîră mai ales a stabili puterea episcopilor în genere: întâiu intinsele lor dominie, care i facură să aibă loc în ierarhia proprietarilor mari; al doilea intervenirea lor în regimul municipal; al treilea, în fine, calitatea lor de consilieri ai puterii timporale; ei incunjurară pe noii regi și-i îndreptară intru a governa la început. Pe aceasta întreită basă se redică în statele nascînde în occident puterea episcopală. Episcopul Romei fu mai mult de cît vi care în stare de a profita de dînsa. Cu toți ceialalți episcopi, el era proprietar mare; prea de timpuriu el poseda imprejurul Romei în Italia meridională, pe țărmii mării Adriatice domenie considerabile. Ca consilieri ai puterii temporale, nimeni nu avea o soarte așa de frumoasă: în loc de a fi ca episcopii franci, spanioli, anglo-saasoni, servitorii unui rege present, el era reprezentantul, vicariul unui rege absent; el atîrna de imperatorul Orientului, suveran care îl supăra rar în administrarea sa, și nu-l eclipsa nici odată. Imperiul avea, într'adevăr, în Italia alți reprenanți decăt papii: Exarchul Ravenei și un duce ce resida la Roma erau delegații sei adevărați în administrarea civilă; dar în interiorul Romei, atribuțiunile episcopului, chiar în materie civilă, și în lipsa de atribuțiuni, influința sa i da mai toată puterea. — Imperatorii întrebunțau totul ca să-l țină sub dependența lor, conserva cu mare îngrijire dreptul de a confirma alegerea sa; Episcopul Romei le plătea oare care tribut și întreținea totdeauna la Constantinopole, sub nume de *apocrisaria*, un agent însărcinat cu tractarea tuturor afacerilor sale și răspunderea fidelității sale. Dacă însă acestea precauțiuni întârziu emanciparea completă și esterioară a papilor, nu împedecă mărirea independenței lor și mijlocul prin care din zi în zi se devie mai mult, sub titlul de delegați ai imperiului, succesorii sei.

Ca magistrați municipali, ca capi ai poporului în zidurile Romei, starea lor nu era mai puțin fericită. În restul occidentului în urma invasiunilor barbare, regimul municipal merse căzînd. La Roma însă nu se întîmplă tot astfel; regimul municipal fu singurul guvern. Nu numai că Roma era cetatea cea mai importantă în occident, nu numai că suvenirile mării sale trecute se întorceau în folosul episcopului seu,

care fără a domni încă întrînsa, era capul poporului seu; Roma avu încă în occident un avantaju particulari adecă de a nu rămănea nici odată în mîinile barbarilor; ei o luară și o prădară de mai multe ori; dar nu o ținură nici odată mult în posesiunea lor. Singură între toate cetățile occidentale cele mari, și sau ca legată încă de imperiul Orientului, ori ca independentă, ea nu trecu nici odată de tot sub jugul germanic: singură ea rămase romană după ruina imperiului roman.

Astfel se întîmplă, ca fără precugetare, fără muncă, ci prin singura virtute a unei stări esceptionale, Roma se află, cel puțin moral, în capul vechei populațiuni împrăștiată în nouele state a-le occidentului. În această luptă, mai întăi publică, în urmă ascunsă, în contra învingătorilor, privirile Galo-Romanilor, Spano-Romanilor, ale tuturor cetăților romane răvășite de cuceritorii barbari, se întorceau natural spre Roma, atît de mult timp suverana lor; și acum singura sfărmătură vie a vechei societăți romane, singură scutită de domni noi, singură capabilă a conserva încă niște tradițiuni respectate popoarelor pe care le governa odată. Roma fu cu acest titlu în tot occidentul, pentru mulțimea popoarelor, un nume scump și popular, un centru de suvenirii și de idei, imaginea a tot ce mai remase din lumea romană.

La jumătatea secolului al VIII-lea se numera în occident cinci mari biserici naționale: biserica italiană, sau mai bine zis lombardă; biserica spaniolă, biserica anglo-romană, biserica galo-francă, și biserica germană nascîndă.

Papalitatea era mai puțin putintă în Italia, în biserica lombardă. Episcopul Romei nu fusese nici odată nici ca metropolit, nici cu vre-o altă titulă, superiorul episcopilor din nordul Italiei; regii Lombardiei mult timp arieni și nelucetată aplicați a impinge cuceririle lor în teritoriul ce-l administra, fură inimicii săi naturali. Corespondința între episcopii lombarzi și papi deveni anevoie și rară, și asta biserică, care mergea mai pînă la porțile Romei, le fu mai mult decăt ori care străină.

Influința papilor asupra bisericii spaniole le fu din contra mai mult timp mare și progresivă. Sub domnia Visigoților arieni, clerul Spaniei, catolic și persecutat, avu relațiuni dese și intime cu episcopul Romei, care în numele bisericii catolice, îl spriginea în resistența sa. Se mai întîmplă încă, că în cursul secolului al V-lea și al VI-lea doi ilustrii episcopi Spanioli, Toribiu episcop la Astorga, și Leandru episcop la Sevilla, fuseseră secretari și amici, unul al lui Leone cel Mare (440—461) și celelalt al lui Grigoriu cel Mare (590—604) și stabiliră între biserica lor și a Romei niște rapoarte obicinuite. De aceea se manifestară pretențiunile papalității, în acel timp, mai tare asupra bisericii Spaniole. Cu toate acestea supremația papilor nu era atît de tare stabilită, cît ar putea-o crede cineva. Regii Visigoți devenivă catolici; lupta încetînd odată între cleru,

național și guvernul temporal, clerul se apropie de guvern și ține mai puțin de aproape pe episcopul de Roma ce-l primise de cap. De aceea se și vede în cursul secolului VII puterea papală în Spania slăbind puțin, și biserica națională lucrând cu mai multă independență. Regele Witiza, la începutul secol. VIII, se strică cu papa, oprește recursurile la Roma, respinge disciplina romană, și autorisă chiar de a-se însura preoții. Câți-va ani mai în urmă veni invasiunea Arabilor, și cea mai mare parte a Spaniei se perdă pentru papalitate și pentru creștinism. În mijlocul secolului al VIII-lea papii nu mai conservară puterea decât între creștinii refugiați în nordul Peninsulei sau la poalele Pireneilor.

Cât despre biserica Anglo saxonă, aceasta fiind fondată chiar de papi, se puse dela începutul ei chiar, sub influența lor cea mai directă. Starea bisericeii Galo-france era diferită. În cursul secolului al VII-lea relațiile sale cu Roma deveniseră foarte rare. În mijlocul secolului al VIII-lea și mai târziu aceste relațiuni deveniră eară dese și energice.

Biserica germanică naștea atunci prin lucrările misionarilor anglo-saxoni, prin a-le lui Bonifaciu mai ales, și fondatorii ei creându-o, o închinară, ca să zicem așa, papalității.

Astfel s'a născut și dezvoltat papalitatea în biserica occidentală.*)

Istoria cântărei bisericești.

I. Biserica Orientală.

Cântarea și musica se găsesc întrebuintate în serviciul dumnezeesc aproape în toate religiunile; Egiptenii, Fenicienii, Chinesii, Galii și Germanii păgâni, aduceau serviciile lor religioase zeilor prin cântece.

Grecii și Romanii la toate serviciile lor religioase întrebuintau cântarea și musica instrumentală. Iudeii puneau mult preț pe cântarea și musica sacră, astfel că nici o serbare nu o celebrău fără acestea. După instituțiunile lui David, în scopul înfrumșetării serviciului divin, era clasa Leviților însărcinată cu cultivarea și executarea muzicii, astfel erau 4000 cântăreți și muzicanți, împărțiți în 24 clase schimbându-se cu rândul la serviciul divin, iară la serbări capitale și la deosebite solemnități se grupau toate clasele la un loc.

Instituțiunea lui David fū îmbunătățită de Solomon, menținându-se până în timpul exilului babilonic. În acest exil amuți musica, motiv care provoacă pe psalmist a zice: „La riul Babilonului, acolo am șezut și am plâns, când mi am adus aminte de Sion. . . Cântați noauă din cântările Sionului. Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ strein (ps. 136. 1).

După reedificarea templului se reintroduse musica prin Iuda Macabeul; din care vreme deși remase în serviciu divin până în ultimul timp al existenței

politice a statului Iudeu, totuși nu putu ajunge acel grad de splendoare ca pe timpul lui Solomon.

Raporturi mai detaliate despre cântare și musică la Iudei n'au ajuns până la noi.

Sentimentul religios al creștinismului deja dela începutul bisericeii creștine se manifestă prin cântare, astfel că ea forma o parte principală a serviciului divin; aceasta se constată din psalmodia și imnologia bisericească. În timpul persecuțiunilor, serviciul divin săvârșinduse în secret, trebuia naturalmente se înceteze cântarea, sau cel puțin de teamă ca comunitatea creștină să nu fie surprinsă de inimi, în timpul serviciului divin, trebuia să cânte incet. Încă de atunci cantorii și corurile erau decretați de necesitate, păstrând cam același uz ca la Iudei și păgâni. Fără îndoială că cântarea primelor comune creștine consta în psalmodie. Caracterul fundamental al ei era cel melodic-ritmic în înțelesul general al cuvântului precum sunt și cântările de astăzi ale bisericeii creștine, care de sigur au trecut din melodiile psalmilor. Cu toate acestea să probează că: dacă nu dela început, dar nu târziu, s'a format o dublă cântare, care de și părea una după tonul fundamental, totuși diferea în oare-care privință. Diferința aceasta pare a fi existat între cântarea psalmilor și cea a imnelor. Apostolul Paul face deosebire între psalmi și imne, care deosebire de sigur nu a fost numai în text, ci și în cântare.

Imnele se cântau de regulă de toată comunitatea creștină, de aceea pare că cântarea imnelor se apropia de modul cântărei populare. Această părere se susține și din Ep. I. către Corinteni, din care se vede, că unii dintre creștini aduceau imne compuse de dênșii, care probându-se că sunt bune, se admiteau în uzul comun. De aci urmează cu evidență că astfel de cântări se apropiau foarte mult de cântarea populară.

Cu Constantin cel Mare cultul creștin eșind din catacombe și fiind astfel în pozițiune să se desvoalte progresiv prin bisericeii spațioase; și înmulțirea comunității, cerea necesar să se cultive cântarea bisericească.

Acestei necesități răspunse în Orient Atanasiu, Efreem Sirul, Vasile cel Mare, Ioan Gură de aur și alții, iar în Occident alții pe care-i veiu cita mai jos.

Ioan Gură de aur vorbind despre frumuseța cântării la creștini, și despre preferința ei, față de cântarea la păgâni, zice. „Acele cântări sunt așa de deosebite ca și corul Ângerilor față de strigătul cel rău-sunător al animalelor.“

Pe de altă parte se plâng părinții despre inovațiunile ce se fac în musica bisericească și admoniază pe cei în drept, de a nu face din casa lui Dumnezeu scenă de teatru.

Asemenea era cântarea lipsită de un sistem, de o legătură internă, deci se simțea necesitate de regenerare. Sistem care 'l satisfăcu Ion Damaschin prin compunerea clasicului său op Octoiul (octo și ihos, opt tonuri). Damaschin, la compunerea opului său, avu

*) M. Guizot: Istoria civilizațiunei.

în vedere tot ce se produsese până atunci astfel că unele bucăți le menținu, altele le modifică, reducând astfel cântarea la caracterul principiului ritmic, căci cântarea lui Damaschin se caracterizează prin aceea, că este fără metru, se mișcă liber, se determină numai prin măsura gramaticală a silabelor și prin accentuare. Ea, așa dar este silabică, adică fiecare silabă și are tonul său.

Spre a cunoaște mai bine sistemul întrebuițat de Damaschin, trebuie se cunoaștem modul de cântare la grecii vechi. Lor nu le era cunoscută cântarea de trei sau patru versuri. Corul lor consta din mai mulți cântăreți, cari toți cântau într'un vers fără adaugere de tonuri înalte sau joase; aceasta o întrebuiță și Damaschin la compunerea octoihului, dar pentru că unele bucăți trebuia se fie mai lungi, trebuie se admitem că autorul spre a face plăcută această lungime, a trebuit se facă înălțări și pogorări de tonuri, și acestea le-a designat prin note sau semne. Se naște însă întrebarea cum au fost acele note?

În această privință observăm următoarele: în timpurile vechi serveau grecilor ca note sau semne ale cântării cele 24 litere din alfabet. Fie cărei litere i da diferite pozițiuni; o scrieau: abreviat, lung, drept, culcat, și întors, apoi o literă întrebuițată ca notă o legau cu o altă literă, sub note se scria textul. În modul acesta se înmulțiră notele musicale până la 800 după numărarea unora. Aceste note însă designau numai înălțimea și adâncimea tonurilor, iar prelungimea atârână de la calitatea silabelor textului și acestea se însemnau cu țifre 1. 2. 3. etc. sau cu litere A. B. C. etc., din care primele arătau silaba scurtă, iar cele din urmă silaba lungă. Se naște însă o întrebare: Damaschin s'a folosit de notele cele vechi întrebuițate până la el, sau a întrebuițat el altele noauă?

Montfaucon, un scriitor frances editor al cărților Știlor părinți greci, este de părere că în biserica veche se întrebuițau două categorii de note unele pentru micșorarea vocei, altele pentru prelungirea și scăderea vocei. Cele de categoria întâi le-a găsit în manuscrisele din secol. VIII, iar cele de categoria a doua în manuscrisele din secol. XI. Primele sunt foarte simple și nu variate după formă, linii drepte, linii strâmbe, virgule și literele A. B. C. scrise în diferite pozițiuni. Semnele de felul al 2-lea sunt mai complicate.

Compărând aceste note cu ale vechilor greci, aflăm pe alocurea câte o asemănare, însă acele dintâi apar în general ca straformate. Damaschin reducând cântarea la simplitate, trebuie se admitem și reducerea notelor musicale și anume: unele din notele vechi le-a scos afară, altele le-a schimbat, și prin urmare el pare nu ca un inventator al semnelor musicale eclesiastice, ci ca un straformator pe baza unui sistem propriu al semnelor întrebuițate de vechii greci.

Zarlino, un scriitor modern, este de părere că

Damaschin a straformat nu numai note de sunete pline, ci și de intervale, jumătăți de tonuri, terțete etc.

Imperatorii bisantini și prelații bisericești, începură a da impuls dezvoltării cântării eclesiastice, introducând pe cea armonică, spre care scop se înființară școale cantorale unde se cultiva și dezvoltă musica într'un mod sistematic, și de aci eșiră mulți compozitori celebri de melodii; din care voiu cita pe Ion Cucuzel născut în Dyrachiu (Bulgaria) mort pe la finitul secol. XII, care pentru vocea sa cea frumoasă fu supranumit cântător ângeresc. Compozițiuni de la el au rămas foarte puține numai în manuscrise.

II. Biserica occidentală.

Precum în biserica orientală Atanasiu, așa în biserica occidentală Ambrosiu, purifică cântarea bisericească de cea profană. Prin zelul său cel mare pentru cultura musicală deveni inventatorul unui mod de cântare propriu, numit cântarea ambrosiană. În ce constă caracterul și forma acestei cântări, nu s'a putut afla până acum; atât numai se știe cu siguritate, că cântarea ambrosiană era metric-ritmică, conformându-se sistemului vechiu grecesc. Asemenea este cunoscut că cântarea ambrosiană se distinge prin frumsețe și dulceață, făcând foarte frumoasă impresiune asupra auditorului.

Dar și această cântare degeneră în decursul timpului și trebui să întreprindă Grigorie cel Mare o nouă reformă a cântării eclesiastice care să numi „Cantus planus, firmus Grigorianis” sau, fiind-că se esecuta de întreaga comunitate creștină, se mai numea și „Choralis.”

Diferința între cântarea ambrosiană și cea grigoriană consta în aceea că cea dintâi era metrică, și cea a doua se mișca liber și se termina prin măsura gramaticală a silabelor și prin accentuare. — Cântarea lui Grigoriu fu primită cu mult aplaus și să răspândi, în timp scurt, în toată biserica occidentală.

Grigoriu se îngriji nu numai pentru cântare ci și pentru cultivarea ei, astfel el înființă în Roma o școală centrală unde se instruan nu numai candidații de preoție, de la care se cerea voce ca condiție sine qua non, dar aci veneau mulți din casele cele mai înalte sociale; astfel se vorbește că și Împăratul Carol cel Mare asista la exerciții musicale, lua parte activă, fondând multe școli în diferite părți ale Imperiului.

După Carol cel Mare se incuragiă cântarea de Ludovic Piosul, de Carol Pleșuvul și de Carol cel Gros; iar în Anglia fondă Alfred cel Mare la Universitatea din Oxford o catedră specială de musică. Față cu interesul cel mare pentru cântarea eclesiastică, pentru frumoasa esecutare și precisiunea cu care se esecuta, era foarte natural de a se face un pas mai departe peste cântarea simplă unisonă, adăogându-i-se diverse ornamente, formându-se așa-numitul discant adică adăogându-se o voce secundă. Prin

această cântare de două voci, cu deosebitele ornamente ale tonului, se puse primul fundament la armonie, la măsură și în general la cântarea figurală. Pentru ca discantul cu figurile sale de cântare să fie executate cu precisiune, din care se iasă armonia, trebuie să se observe acordul, și trebuie să se știe timpul sau măsura. — Cantorii exercițați, puteau executa bucăți musicale și fără cunoștința regulilor, iar pentru cei mai puțini ați era de necesitate a ști regulile și legile determinate. — Cel dintâiu care a pus însuși regulile în această privință fu monahul benedectin Hugbald în Flandra pe la anul 900, el încercă de a regula teoretic cântarea în mai multe voci, desfășurând o învățatură sistematică despre intervale și armonie.

În secolul al XI se inaugură un nou period al istoriei cântării eclesiastice, ba se poate susține că toată muzica modernă stă în legătură cu progresul acestui secol.

Înainte de alții escelă în privința aceasta Guido de Arezzo, un monah benedectin de la Pomposo. El inventă un nou metod mai practic de a învăța cântarea, de a arăta mai precis înălțimea și adâncimea tonurilor, de a determina cu mai multă siguranță modurile cântării și a stabili mai multă ordine și egalitate. Lui Guido i-se atribuie de unii și inventarea notelor muzicale moderne, aceasta însă nu este drept, de oare-ce aceste note sunt mult mai vechi, tot asemenea este mai vechiu și portativul dinpreună cu cheea, care facilitează cetirea pieselor musicale. Al lui Guido este meritul că a aflat consonanța și așa numita solmisațiune sub care se înțelege întrebuițarea celor 6 silabe: do, re, mi, fa, sol, la, spre designarea celor dintâiu tonuri ale scării.

Guido prin corigerea muzicii, își câștigă un mare renume, având deosebită influență asupra dezvoltării ulterioare a cântării. El fixă cu siguranță vocile secundare, care până aci se cântau fără note, puiind note contra note, din care se dezvoltă mai târziu așa numitul contra-punct. În fine se înființă pentru dezvoltarea cântării vocale și a muzicii, un moment principal prin inventarea mai precisă a măsurii tonurilor. În general se numește Franco din Colna, școlastic la biserica cathedrală din Lütich (1846), care să fi compus prima teorie despre cronometru (de și el singur mărturisește că n'a fost cel dintâiu scriitor despre măsură).

Prin aceasta se puse baza ulterioară la dezvoltarea armoniei și a muzicii mensurale și figurale, și a nume prin corigerea sistemului de note în secol. XIV de preotul frances Ion de Muris.

Astfel se dezvoltă în biserica occidentală pe lângă cântarea plană, încetu cu încetu o cântare complicată, muzica eclesiastică armonică, care din secol. XV. se cultivă cu multă diigență, apărând pe acest teren o mulțime de teoretici și compozitori; însă pe cât de multă laudă și recunoștință se cuvine acestor

măestrii, cari prin activitatea lor au contribuit la deplinătatea artei și la înfrumșetarea serviciului divin, pe atât de multă nemulțumire produsă ei, prin abateră de la cântarea bisericească genuină. Abusul ajunsese în gradul cel mai mare sub Papa Ioan XXII., care fu nevoit a interzice cântarea armonică în biserici, fără o prealabilă permisiune din partea sa. — Această măsură însă, ne-observându-se pretutindenea, abusul nu numai că nu se delătură, din contră el se întinse, astfel că mulți prelați ai conciliului Tridentin (1545) erau de părere a scoate muzica armonică din biserică. Părerea aceasta fu contrariată de mulți, și chiar Imperatorul Ferdinand I. prin reprezentantul său fu contra. De aci însă tot eși un bine, căci fu însărcinat renumitul măestru al capelei papale Ioan Pierlugi din Palestrina, numindu-se astfel și Palestrina, de a compune o liturgie musicală, care să nu aibă nici o afinitate cu muzica profană, ci să se distingă prin simplitate, demnitate și expresiune pioasă, la a cărei executare să se aibă în vedere textul. Palestrina compuse trei liturgii dintre care mai ales una să primi cu mult aplaus și aceasta decise în favoarea muzicii armonice bisericești.

Palestrina dete un impuls puternic la noi producțiuni pe terenul musical. În Italia escelară Orlando di Lasso (1595). — Alesandro Romano. — Ioan și Berard de Cauma. — Gabrielli. — Allegri. — Alesandro Scarlati. — Cherovini. — Bains etc. În Germania: Mozart (1791). — Ioseph Haydn (1809) Viena.

Mihail Haydn (1806) Salzburg. — Beethoven (1827) Wogler. Viena etc.

Dar și acești compozitori bisericești și anume cei din timpul ulterior, se abătură de la stilul cântărilor bisericești. Muzica pentru opere care s'a dezvoltat în secolul al XVII., cultivându-se tot prin muzica bisericească, a început a influența asupra acesteia.

Nu puțină influență avu asupra muzicii bisericești și muzica instrumentală, care prin Alesandru Scarlati (1728) se introduse în biserică.

Arch. P. Georgescu.

Memorandul preoților militari gr. or. romani.

(Continuare și Fine.)

Expunând în cele de până aci defectele organizării clerului militar atât pentru timpul de pace, cât și pentru cazul de războiu și schițând în liniamente mai marcante prea întemeiatele noastre gravamine în contra tuturor întocmirilor din armată, cari ne jignesc în simțul nostru de dreptate și echitate și cari vatemă și demnitatea bisericii, pe care o reprezentăm, ne permitem respectuos a ne precisa postulatele noastre motivate mai sus în punctele următoare :

ad I.

a) Sistemizarea alor cel puțin 4 posturi de preoți militari gr.-orientali români cu calificățiune de clasa I-a cu sediul în Arad, Biserica-albă, Murăș Oșorheiu și Cernăuți (Bucovina) precum și a unui post de profesor de religiune la cutare scoală de cadeți, unde apoi să studieze toți elevii gr. or. români ai scoalelor de cadeți din monarchie;

b) ștergerea titlului nostru necorespunzătoriu de „capelan“ și înlocuirea lui simplă cu titlul de „spiritual militar gr. or.“ (Gr.-or. Milităr-Seelsorger);

c) căsătoria preotului gr. or. să nu se dificulteze la denumirea de preot militar resp. de profesor de religiune;

d) în cas de mobilizare să se împărțească la toată comanda de armată, unde se află ostași gr. or. români în număr mai însemnat și câte un preot militar gr. or. român cu drepturile preoților altor confesiuni atașați acelor comande.

ad II.

Regularea avansării pe basa principiului de drept al ancienității, adecă avansarea la graduri mai înalte să fie condiționată dela împlinirea punctuală și conștiențioasă a datorințelor sub durata unui anumit timp de serviciu. Înaintarea la clasa a VIII-a de rang, respective la gradul de protopresbiter militar (rang de major) însă să fie pendentă dela absolvarea alor 8 clase gimnasiale cu testimoniu de maturitate, căci calificățiunea aceasta e prescrișă în p. 111 al protocolului congresului dela anul 1888 și pentru protopresbiterii civili, față de cari protopresbiterul militar nu poate fi mai inferior calificat.

ad III.

Instituirea unui post de referent dintre preoții militari greco-orientali activi la ministerul comun de resbel cu dreptul de jurisdicțiune respective controlă asupra tuturor preoților militari gr. or. din armată. Poziția de drept a referentului să fie analoagă cu cea a vicarului campestru rom.-cat. Referentul nostru să aibă rangul al VII-lea (rang de vice-colonel) asemenea directorului consistorial campestru;

ad α) subtragerea deplină a noastră de sub înflința parochului militar romano-catholic la compunerea listelor de conduită și de calificățiune;

ad β) asigurarea statutară a dreptului nostru de întâietate întru celebrarea liturgiei campestre la anumite ocațiuni festive — pe basa egalei îndreptățiri confesionale — când numărul credincioșilor nostri din cutare garnisoană ori dela cutare regiment întrece numărul ostașilor de alte confesiuni;

ad γ) îndreptățirea de a ne cerceta credincioșii din garnisoanele externe aparținătoare raionului nostru de 4 sau cel puțin de două ori pe an analog îndreptățirii preoților militari evanghelici, ce li-o garantează §. 29 din „regulament“;

ad δ) înființarea de capele gr. or. și provederea lor cu cărți de rugăciune și alte cărți edificatoare în

spitalele militare în acele garnisoane, unde elementul gr. or. din armată e reprezentat în număr mai considerabil. Până la înființarea capelor însă să ni se pună la dispoziție o localitate corăspunzătoare pentru ținerea serviciului divin, păstrarea sfintei cuminecături și conservarea cărților rituale precum și a ornatelor bisericesti necesare;

ad ε) lărgirea dreptului la extradarea extraselor matriculare în sensul, că despre ostașii greco-orientali eschisiv numai preoții militari gr. or. să fie competenți de a extrada extrase matriculare;

ad ζ) cancelarie presbiterală pentru toți preoții militari greco-orientali.

ad IV.

Propunerea religiunei în instituttele militare de învățământ să se efeptuească în limba maternă resp. națională a elevilor; și în fine

ad V.

Dispensarea noastră a preoților militari gr.-or. români dela păstorirea ostașilor gr.-or. sârbi pe basa despărțirii ierarchice a bisericeii gr. or. române, de către biserica soră sârbească din Ungaria.

Aceste ar fi punctele principale asupra cărora ne-am luat voe a atrage înalta atențiune a Escelenției Voastre și a Măritului Congres național bisericesc.

Vă rugăm deci încă odată cu profund respect a lua toate cele cuprinse în acest memorand în cuvenită considerare, a-le supune desbaterei și deliberării meritorie și a întreveni cu înalta-ve autoritate la forul competent stăruind cu insistință pentru regularea justă și legală a stării noastre actuale nemulțămitoare incompatibilă cu egala îndreptățire a confesiunilor, cu un cuvânt, pentru favorabila rezolvire a importantei noastre cause, — așa zicând — deplin comună cu cauza bisericeii noastre naționale din patrie, a cărei demnitate voim să o vedem asigurată și afirmată în toată privința și în cadrul armatei.

Nutrind cea mai bună speranță, că întrevenirea supremului nostru for bisericesc la locurile competente va fi însoțită de succesul dorit și implorând la aceasta înaltă întrevenire și ajutorul lui Dumnezeu, am remas cu profundă venerățiune.

Preoții militari ortodocși români.

Preotul cu simțeminte și vederi lumesti nu poate exercita cu succes diregătoriu predicătorială.

„Nu voiu să vorbesc de servitorii bisericesti nedemni și penibili, ci numai de cei-ce prin moravuri lumețe și prin indiferentism slăbesc eficacitatea oficiului lor. Unii ca aceștia nu sunt apți să vorbească de lucruri dumnezești, dacă nu-și dau silință, a înnoi în lăuntru lor darul vocățiunii prin rugăciune, prin isolare de lume, prin amorțirea plăcerilor sensuale și prin o vieată internă reculeasă. Ei mustră, învață și admoniază în scaunul mărturisirii, dară fără ungere, fără zel, fără binecuvântare.

La propunerea adevărilor celor mai pătrunzătoare dau pe față o ființă secă, silita, nesimțitoare și rece, care slăbește numai adevărurile și li detrage toată puterea. Ei nu se mai pot folosi de acel graiu, care din inimă iesă și la inimă earăși intră. Răceala inimei lor face, că cuvițele amorțesc — așa zicend — pe buzele lor. Li-e imposibil să aprindă în sufletele credincioșilor aceea ardoare a pietății și aceea amoare de Dumnezeu învăpăiată, de care în internul lor nu se mai află nici cea mal mică scânteie. Căci e de lipsă să te pogori ca și Moisi de pe munte și să ai ca și el o convorbire lungă cu Domnul, voiu să zic e necesar să vii din singuritate și dela rugăciune, dacă voiești să vorbești cu demnitate și cu succes de sântenia legii, dacă voești să bagi frică în sufletele călcătorilor de lege, dacă voești să storci lacrimi de căință la adorătorii vițelului de aur și să-i silești prin ungere și puterea sacră a propriului zel la răsturnarea și demolarea idolilor, la cari ei s'au închinat până acuma...

De aici vine, că preoții indiferenți și cu simțeminte lumești, căroră le lipsește pietatea a levărată și inima caldă și pătrunsă de adevărurile eterne, la învățarea publică a credincioșilor își iau refugiul la o elocință fără miez, nefructiferă, rece și școlorească, prin care vatămă numai serioșitatea sântă a evangheliei. În astfelu de cuvântări curat omenești adevărurile religiunii n'au nici o putere. În lipsa de convingere internă și de pietate adevărată zace deci cauza, că bărbații apostolici sunt atât de rari, că amvoanele creștine sunt numai niște locuri de privese; că predicarea cuvântului dumnezeesc, a acestui mijloc puternic al mântuirii oamenilor, este incredințată bărbaților slabi în credință, străini de știința sântilor, lipsiți de Spiritul lui Dumnezeu, cu atâta mai plini însă de amoare de sine și de spiritul lumii; și că predicarea evangheliei rămâne — auziți și vă înspăimântați — fără fructe, timpul cel mai sânt al anului fără căință, rugăciunile bisericei fără folos și mijtoacele de mântuire fără succes pentru creștini. (Din I. cuvântare confer. a lui Massilon, după Candela.)

Pocăiții nostri.

Conciliile ecumenice au formulat dogmele bisericei noastre și care ortodox se abate cât de puțin dela acestea cade în apostasie și biserica 'l declară de eretic.

În seclii primi ai creștinismului, biserica a avut să lupte mult cu diferitele secle, ca și noi azi cu pocăiții și specimenele lor, atunci însă toți lucrau în buna credință și fiecare sectă străduia ca confesia sa se devină dogmă obligătoare pentru creștinism, azi însă mulți lucră și din speculă, pocăiții nostri usurpă acest titlu atât de sublim, ei sunt rătăciții bisericei, cari umblă în întunec, și pe cari în cele din urmă totuși biserica i-i va mântui.

Arianismul a fost mult mai puternic pe vremea sa, Husiții occidentului deasemenea, și glasul lor na,

aflat răsuneț, nu căci temelia lor a fost falsă, au zidit casă pe nisip care prea natural s'a distrus de sine, s'a descompus.

Din învățăturile diferitelor secte sfinții părinți luminați de Duhul sânt și educați pentru propagarea creștinismului și tălcuiala sf. Scripturi, învățăturile defectuoase le-au îndreptat, iar ce a fost de prisos au omis, și astfel în soboarele de a toată lumea au alcătuit simbolul credinței noastre și au edificat mai departe la temelia bisericei pusă și indegetată de Mt. Christos.

Această sectă e cu atât mai neputincioasă, cu cât e de proveniență streină, își are sorgintea la alte neamuri și nu la poporul român, dar precum alte biserici așa și noi avem mult puțin prisosul nostru care însă puțin cumpenește la poporul român fie ca neam fie ca biserică.

Sunt și azi mulți din această sectă cari sunt în buna credință, dar acțiunea lor e fără rost încât le lipsesc studiile premergătoare, pe cari dacă le-ar avé sigur că fiecare ar rămâne în sinul bisericei sale, și că între țărani grasează acest morb spiritual nu e de mirat încât în multe părți dominează tocmai acum semidoctismul, care stare e însăși morbidă, fără să fie spriginită de alte împrejurări.

Numita sectă mai are între adeptii sei și idioți, bādărani, creeri desechilibrați, și pe lângă alte insanități și o ceată de răsbunători contra preoților, cari în multe locuri își permit prea multe sau că lasă mult de dorit.

Afirmațiunea riscată, că preoții din bătrâni au fost mai morali decât generațiunea mai tineră, nu sustă și în punctul acesta aș pute servi cu multe esemple, decât din bătrâni statul nu se amesteca în biserică, necreștinii nu se recipiaseră prin legi, și neconfesionalitatea era necunoscută, azi a devenit lege, ear liberalul esereciu al religiunii a dat naștere și sprigin diferitelor secte.

Toate neamurile cu rost în lume au o confesiune în care, și prin care, tot individul își poate asigura fericirea vremelnică și vecinică, nu e dar nevoie de novități religioase, poarte ele ori ce titlu.

Biserica lui Christos e o stâncă eternă pe carea nu picurile de acum, dar nici torentele și valurile furibunde din seclii n'au putut nici o vor pute altera întru nimic.

Să nu ne prea încrădem, dar acești sectari încă nu sunt periclu așa de mare pentru noi.

Traian Terebenț,
preot ort. rom.

D I V E R S E.

* *Fundațiunea Hurmuzachi.* Zilele trecute a fost întărit actul prin care vechea familie boerească a vrednicilor Hormuzăcheni dăruiește „Societății pentru cultura și literatură română din Bucovina“ suma de 21961 coroane 71 bani cu scopul apriat ca din procentele acestui frumos capital să se creeze patru stipendii de câte

200 coroane pentru întreținerea alor patru școleri români în internatul de băieți din Cernăuț. Când capitalul va aduce procente mai mari, va spori și numărul stipendiilor de câte 200 coroane. Stipendiile se vor da totdeauna de cel mai în vârstă membru al familiei Hormuzachi și anume acelor școlari cari vor fi recomandați pentru sprijinire din partea comitetului societății pentru cultură. Școlarii vor primi stipendiile acestea cât timp vor petrece în internatul de băieți români din Cernăuț și vor învăța bine. Formarea acestei fundațiuni își are începutul din anul 1858, când Starostele Michail Stefanovici din România a lăsat prin testament suma de 100 de galbeni, meniți spre același scop. De atunci și până acuma banii aceștia au fost administrați de comitetul țării cu menirea de a trece la fundațiunea Hormuzachi. În anul din urmă au contribuit membrii familiei acesteia suma de 4000 cor. și astfel fundațiunea s'a urcat la frumoasa sumă de 21961 cor. 71 b. Prin fundațiunea aceasta familia Hormuzachi și a ridicat un monument mareț pentru toate timpurile ce vor veni. Cu evlavie au să se închine școlarii sermani, ce vor fi sprijiniți cu stipendiile create, amintirii scumpe a membrilor familiei nobile Hormuzachi, care au înființat fundațiunea. (Deșteptarea).

Nouă profesoară. Domnișoara Cornelia Muciu-Ureche a fost numită profesoară la școala de fete de aici.

* Timbrarea scrisorilor și cărților postale.

Direcțiunea postelor ungare trage luarea aminte a publicului asupra pagubelor și a neplăcerilor, ce se cauzează prin aceea, că scrisorile și cărțile postale ce se trimit în străinătate, îndeosebi pentru Austria nu sunt timbrate amăsurat tarifului. Pentru ocolirea neajunsurilor, reamintim taxele de francare ce sunt în vigoare după tariful din 1 Ianuarie 1900 și anume pentru străinătate taxa unei epistole simple este 25 bani (filieri) și a unei cărți postale 10 bani (filieri). Pentru România taxa unei epistole până la 15 grame este 25 filieri, iar în comunicația limitrofă (partea Transilvaniei până la Mureș și comit. Bistrița-Năsăud) este 10 bani sau filieri, pentru Austria, Bosnia, Hertegovina, Germania, Sârbia și Muntenegru taxa unei epistole simple este 10 fil., iar a unei cărți postale e 5 fil.

* Expoziție de timbre. În ziua de 28 August st. n. s. a deschis la Paris Expozițiunea philitei a internațională. La această expozițiune au fost expuse colecțiunile de timbre postale cele mai rare și unice din întregul univers, care au întrecut cu mult expozițiunile similare anterioare din anii 1892 și 1894 dd la Paris. Aceste colecțiuni au r. presintat o valoare de câte-va milioane lei. Jurul pentru premiarea acestor colecțiuni și-a început lucrările la Septembrie st. n. printre rarii colecționatori premiați cu medalia de aur se află și dl Theodor I. Zamfirescu, șeful comptabilității ministerului de externe din România, care a obținut o medalie de aur pentru colecțiunea sa de timbre postale moldo-românești, usate și neusate, unică și neîntrecută în felul ei. Colecțiunea d-lui Zamfirescu este aranjată în 7 mari volume.

* „Enciclopedia Română,” publicată din însărcinarea și sub auspiciile „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, de Dr. C. Diaconovich, prim-secretarul Asociațiunii.

A apărut fasc. XXI, cuprinzând numeroase articole între Kemet—Libellatici, este întâiul fascicol din vol. III. al acestei valoroase publicațiuni. În acest fascicol încă aflăm o serie de articole de interes special românesc, dintre cari amintim:

Kiajna, Kilia, Klein Ioan Inoc. și K. Samuil, Knezi, Kogălniceanu, Kostake, Kovács, Krentzulescu, Lăcustă

Stefan, Lahovari, Lambrior, Lăpădatu, Lascar, Lutaco (Dr. Onciul), Lauran, Laurențiu, Laurian, Lazar George (cu ilustr.), Lăzăriciu, Lecca, Lemeni, Leon, Leonardescu, Leurdeanu. Biografii străine: Kemény, Kepler, Kerner, Kiepert, Kisfaludy, Kisseleff, Klapka, Klopstock, Koch, Kölcsey, Körner, Kosciusko, Kossuth, Kotzebue, Krapotkin, Küger, Kuprili, Laplace, Laski, Lassalle, Laudon, Laveldye (I. I. Nascian), Lebrun, Legrand, Leibnitz, Leo, Leonardo da Vinci, Leopardi, Leopold, Lepsius, Lesseps, Lessing, Leuchtenberg, Levasseur (I. I. Nacian). Articole de istorie, geografie, etnografie, etc.: Kissingen, Königgrätz, Kurgane (T. Antonescu), Lac, Ladislau, Latini, Lemberg, Leyden, Liban. Igienă: Lăptăria, Lapte (I. Felix), Lăuzia (I. Felix), Lavement, Lepra (I. Felix). Alte articole: Lac, Lampa, Lâna, Laringe (cu ilustrațiuni), Latină, limba (Tictin), Lăutar (T. Cerne), Lectura, Legat, Lege, Legislațiune, Legtimațiune, Lenn, Leu, Leucocit, Levant, etc.

Abonamentele se fac la W. Krafft în Sibiu (depozit general pentru România: E. Stork, București) și se primesc numai pentru publicațiunea întreagă. Prețul de prenumerare pentru un tom broșurat cor. 20.—, legat cor. 23.20 (în România: lei 25.—, resp. 28.50).

Concurs.

Pe baza concludului Prea Ven. Consistoriu Metropolitan Nr. 197 M. și a ordinațiunii Ven. Consistoriu diocesan din Arad Nr. 8664.8673/1899 se publica prin aceasta din nou concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foia „Biserica și Școala” pentru depunerea definitivă a parohiei din comuna Macea (protopresbiteratul Chișineu, cottul Arad) administrată în mod provisoriu prin preotul Georgiu Bragea.

Venitele acestei parohii constatătoare din una sesiune pământ arătoriu, birul și stolele uzuale, computele fiind de Prea Ven. Consistoriu Metropolitan în 1800 coroane la an, dela recurenți se recere calificațiune pentru parohiile de clasa primă.

Dările publice le va suporta alegândul.

Recursele ajustate după cerințele Regulamentului pentru parohii și adresate comitetului parochial din Macea sunt a se trimite la oficiul presbiteral ort. rom. al tractului Chișineu; iar recurenții au să se prezenteze în vr'o Dumineca ori sârbătoare în s. biserica de acolo, pentru a și arăta desteritatea în oratorie și cele rituale.

Comitetul parochial.

În conștelegere cu: Dr. IOAN TRAILESCU, presbiter.

—□—

Se eserie concurs pentru stațiunea învățătorească din comuna Pielău, inspectoratul Pestășului com Bihor, cu termen de alegere pe ziua de 24 Septembrie (7 Octombrie) a. c.

Emolumintele sunt: 1) în bani gata repartizați pe singuraticii locuitori 320 cor.; 2) un estravilan lângă școală 20 cor.; 5) estravilanul învățătorească 160 cor.; 4) 8 zile de plug 16 cor.; 5) 30 zile de lucru cu pământele 18 cor.; 6) 30 vici de bir 60 cor.; 7) Venitul cantoral 20 cor.; toate laolaltă 620 coroane.

Cei ce doresc a ocupa acest post învățătorească sunt avisați a-și trimite petițiunile lor până la termenul sus amintit scrisurii în Lugașul superior p. u. Eșed și a se prezenta în vr'o Duminecă, ori sârbătoare la sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în tipic și cant bisericesc.

Comitetul parochial.

În conștelegere cu mine: TEODOR FILIP, m. p. prot. inspect. școlar.